

ارزیابی پتانسیل عملکرد و مقاومت هیبریدهای جدید چغندر قند (*Beta vulgaris* L.)
به بیماری ریزوکتونیا (*Rhizoctonia solani*)
Evaluation of yield potential and resistance to rhizoctonia (*Rhizoctonia solani*)
disease of new sugar beet (*Beta vulgaris* L.) hybrids

حسن ابراهیمی کولایی^۱، حامد منصوری^۲، محسن آقای زاده^۳، رحیم محمدیان^۴،
جمشید سلطانی^۵، کیوان فتوحی^۶ و مستانه شریفی^۷

چکیده

ابراهیمی کولایی، ح.، ح. منصوری، م. آقای زاده، ر. محمدیان، ج. سلطانی، ک. فتوحی و م. شریفی. ارزیابی پتانسیل عملکرد و مقاومت هیبریدهای جدید چغندر قند (*Beta vulgaris* L.) به بیماری ریزوکتونیا (*Rhizoctonia solani*). نشریه علوم زراعی ایران. ۲۱(۲): ۱۸۷-۱۷۳.

پوسیدگی ریزوکتونیایی ریشه چغندر قند یکی از مهم‌ترین بیماری‌های مزارع چغندرکاری کشور محسوب می‌شود. استفاده از ارقام مقاوم باعث افزایش کارایی کنترل بیماری پوسیدگی ریشه چغندر قند و کاهش هزینه‌های تولید، به ویژه کاهش مصرف قارچ‌کش‌ها می‌شود. استفاده از ارقام مقاوم بهترین راهکار برای کنترل این بیماری معرفی شده است. با این هدف و به منظور تعیین پتانسیل عملکرد هیبریدهای جدید چغندر قند مقاوم به ریزوکتونیا، ۹۲ هیبرید همراه با شاهد‌های مقاوم و حساس داخلی و خارجی در دو آزمایش ۴۹ رقمی در سال ۱۳۹۵ در مزرعه تحقیقاتی ایستگاه اکباتان همدان مورد ارزیابی قرار گرفتند. بر اساس نتایج آزمایش و میانگین اثر گرده افشان‌ها و سینگل کراس‌ها، ۲۰ هیبرید برتر انتخاب و در پنج منطقه کرج، همدان، قزوین، تربت جام و شیراز در سال ۱۳۹۶ مورد ارزیابی عملکرد قرار گرفتند. هیبریدهای انتخابی از لحاظ مقاومت به بیماری ریزوکتونیا در شرایط میکروپلات در همدان نیز مورد ارزیابی قرار گرفتند. آزمایش در هر دو سال در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی با شش تکرار اجرا شد. نتایج ارزیابی مقاومت به بیماری نشان داد که پنج هیبرید (با شماره‌های ۹، ۱۳، ۱۶، ۴ و ۱۸) نسبت به بیماری ریزوکتونیا مقاوم‌تر از رقم اکباتان بودند و در خوشه اول قرار گرفتند. نتایج ارزیابی عملکرد در مناطق مختلف نیز نشان داد که هیبریدهای جدید از پتانسیل عملکرد قابل قبولی برخوردار بوده و اکثر آنها تفاوت معنی‌داری با رقم مقاوم داخلی اکباتان نداشتند. با توجه به نتایج ارزیابی مقاومت و پتانسیل عملکرد در مناطق مورد ارزیابی، سه هیبرید ($SC(P.395 \times P.90) \times P.165$)، ۴، ($SC(P.395 \times P.90) \times P.121$)، ۹ و ($SC(P.395 \times P.23) \times P.165$)، ۱۶ که هم مقاومت و هم پتانسیل عملکرد بالاتری نسبت به رقم اکباتان داشتند، به عنوان هیبریدهای امید بخش مقاوم به ریزوکتونیا برای ورود به آزمایش‌های تعیین ارزش زراعی ارقام (VCU) شناسایی شدند.

واژه‌های کلیدی: بیماری پوسیدگی ریشه، چغندر قند، ریزوکتونیا، عملکرد ریشه و قند.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۳/۰۷ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۰۳/۲۲ این مقاله مستخرج از طرح تحقیقاتی مصوب شماره ۶۳-۰۲-۹۴۱۱۲ می‌باشد.

- ۱- مربی بخش تحقیقات چغندر قند، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان همدان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، همدان، ایران
- ۲- استادیار بخش تحقیقات چغندر قند، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان همدان، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، همدان، ایران (مکاتبه کننده) (پست الکترونیک: h.mansori@areeo.ac.ir)
- ۳- استادیار موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، کرج، ایران
- ۴- دانشیار موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، کرج، ایران
- ۵- مربی بخش تحقیقات چغندر قند، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان خراسان رضوی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، مشهد، ایران
- ۶- استادیار بخش تحقیقات چغندر قند، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان آذربایجان غربی، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، ارومیه، ایران
- ۷- مربی بخش تحقیقات چغندر قند، مرکز تحقیقات و آموزش کشاورزی و منابع طبیعی استان فارس، سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی، فارس، ایران

مقدمه

یکی از مهم‌ترین عوامل بیماری‌زا که منجر به پوسیدگی ریشه چغندر قند می‌شود، قارچ *Rhizoctonia solani* است (Harveson et al., 2002). قارچ *R. solani* از عوامل مهم خسارت‌زا در همه مناطق چغندرکاری اروپا (Scholten et al., 2001) بوده و بیش از پنج تا ۱۰ درصد از کل سطح زیر کشت چغندر قند در اروپا به این بیماری آلوده است (Holmquist, 2018). عملکرد ریشه، میزان قند و قابلیت سیلوپذیری ریشه‌های چغندر قند آلوده، به شدت پایین است. در ایران نیز اکثر مناطق چغندرکاری تحت تأثیر این بیمارگر است (Soltani Nezhad et al., 2007).

اوهمکارا و همکاران (Ohkura et al., 2009) و استراسباگ و همکاران (Strausbaugh et al., 2011) کاهش عملکرد ریشه چغندر قند توسط این بیماری را تا بیش از ۵۰ درصد گزارش نموده‌اند. نشانه‌های بیماری پوسیدگی ریزوکتونیایی ریشه در دو مرحله متفاوت گزارش شده است. در مرحله اول آلودگی از طوقه گیاه شروع شده و با سیاه شدن انتهای دم‌برگ که به طوقه متصل است، ظهور پیدا کرده و پوسیدگی طوقه را بوجود می‌آورد (Harveson, 2006). مرحله دوم که به پوسیدگی ریشه معروف است از قسمت سر ریشه یا دم ریشه شروع شده و به سمت طوقه پیشرفت می‌کند (Harveson et al., 2002). گسترده‌گی بافت‌های پوسیده اغلب به لایه‌های خارجی ریشه محدود می‌شود و به جز در مراحل خیلی پیشرفته‌تر بیماری، به لایه‌های داخلی ریشه کمتر نفوذ می‌کند (Harveson, 2006). اگرچه اجرای تناوب زراعی (Buhre et al., 2009; Kluth and Verrelmann, 2010) و مصرف قارچ کش‌ها (Bolton et al., 2010; Kirk et al., 2008) باعث کاهش خسارت بیماری پوسیدگی ریزوکتونیایی ریشه و طوقه چغندر قند می‌گردد، ولی با این وجود میزان خسارت پوسیدگی قارچی در مزارع زیاد است (Bolton et al., 2010)، از این رو استفاده از ارقام مقاوم به دلیل اینکه نسبت به سایر

روش‌های کنترل کم هزینه‌تر بوده و کارایی بالاتری نیز دارد، یک راهکار مطلوب برای کنترل بیماری محسوب می‌شود (Panella, 2005).

چغندر قند گیاهی است دگرگشن و مقاومت آن به بیماری *R. solani* چند ژنی، مشتمل بر حداقل دو ژن با اثرات اصلی، همراه با برخی از ژن‌های تغییردهنده، می‌باشد (Hecker and Ruppel, 1976). راپل و همکاران (Ruppel et al., 1979) اصلاح چغندر قند مقاوم به *R. solani* را با انتخاب توده‌ای و ارزیابی مشاهده‌ای در مزرعه، با اعمال شدت زیاد و یکنواخت بیماری از طریق آلودگی مصنوعی، اجرا کردند، اما آزمایشات مزرعه‌ای مشکلات خاصی مانند غیر قابل کنترل بودن تغییرات محیطی دارد. این موضوع باعث متغیر بودن نتایج در سال‌های مختلف می‌شود. برای غلبه بر این مشکلات، ارزیابی گیاهان چغندر قند برای مقاومت به بیماری *R. solani* در میکروپلات مناسب تشخیص داده شد (Mahmoudi et al., 2003). در مرکز تحقیقات کشاورزی وزارت کشاورزی آمریکا از بیش از ۴۰ سال قبل تلاش برای ارتقای مقاومت به پوسیدگی طوقه و ریشه چغندر قند، شروع شده و منابع ژنتیکی متعددی برای مقاومت به این بیماری گزارش شده است. نتایج نشان داده است که ژنوتیپ‌هایی که در مرحله گیاهچه‌ای نسبت به ریزوکتونیا مقاومت دارند، نسبت به پوسیدگی طوقه و ریشه نیز مقاوم هستند، بنابراین، احتمالاً وجود مقاومت گیاهچه‌ای باعث حفاظت ژنتیکی گیاه در طول فصل می‌شود. اخیراً در این مرکز، ژرم پلاس SR98 با مقاومت در مرحله گیاهچه‌ای و گیاه بالغ معرفی شده است (McGrath et al., 2015). برای ارزیابی مقاومت ژرم پلاس‌های چغندر قند به این بیماری، ایجاد آلودگی مصنوعی در شرایط میکروپلات در مرحله گیاهچه‌ای یکی از روش‌های مهم ارزیابی مقاومت محسوب می‌شود. در ایران نیز اولین رقم مقاوم به بیماری پوسیدگی ریزوکتونیایی با نام تجاری اکباتان با استفاده از این

روش تهیه و در سال ۱۳۹۳ معرفی شد. هدف از انجام این تحقیق ارزیابی مقاومت هیبریدهای جدید اصلاحی چغندر قند به بیماری ریزوکتونیا در شرایط میکروپلات و همچنین تعیین پتانسیل عملکرد هیبریدهای مقاوم و معرفی هیبریدهای امید بخش مقاوم به بیماری ریزوکتونیا بوده است.

مواد و روش‌ها

به منظور ارزیابی پتانسیل عملکرد هیبریدهای جدید اصلاحی چغندر قند مقاوم به بیماری پوسیدگی ریشه و طوقه و همچنین به منظور غربال کردن و انتخاب هیبریدهای برتر، ۹۲ هیبرید مقاوم همراه با سه رقم شاهد مقاوم و حساس خارجی و داخلی بصورت دو آزمایش ۴۹ رقمی (با شماره آزمایش ۱۷۰۲۹۵-۲ و ۱۷۰۲۹۵-۳) در قالب طرح بلوک های کامل تصادفی در شش تکرار در سال ۱۳۹۵ در مزرعه تحقیقاتی ایستگاه اکباتان همدان مورد ارزیابی قرار گرفتند. لاین های مربوط به سینگل کراس ها و گرده افشان های این هیبریدها از پروژه های قبلی (Ebrahimi Koulaee and Mahmoudi, 2012; Ebrahimi Koulaee and Soltani, 2015; Ebrahimi Koulaee et al., 2015) به دست آمده و خالص سازی شده بودند و هیبریدها در سال ۱۳۹۴ در کرت های ایزوله ایستگاه اکباتان همدان تهیه شده بودند. در هر دو آزمایش رقم نودورو به عنوان شاهد مقاوم خارجی، رقم اکباتان به عنوان شاهد مقاوم داخلی و رقم شریف به عنوان رقم حساس در نظر گرفته شدند. هر تیمار شامل یک خط کاشت به طول هشت متر بود که در شش تکرار کشت شد. در طول فصل رشد آبیاری به روش قطره ای انجام شد. تنک بوته های اضافی در مرحله ۴-۶ برگی انجام شد. برداشت محصول به تفکیک تیمارها در اواخر مهر ماه انجام شد. هنگام برداشت تعداد ریشه های باقی مانده شمارش، توزین و از هر تیمار خمیر تهیه و خصوصیات کمی و کیفی آن اندازه گیری شد. صفات مورد ارزیابی شامل

عملکرد ریشه (RY)، میزان قند (SC)، عملکرد قند (SY)، میزان نیتروژن مضره (N)، سدیم (Na)، پتاسیم (K)، ضریب استحصال (Pur) و درصد قند ملاس (MS) بودند. با توجه به اینکه عملکرد قند به عنوان عملکرد اقتصادی گیاه چغندر قند در نظر گرفته می شود، بنابراین معیار انتخاب هیبریدهای برتر، عملکرد قند بود. بعد از تجزیه و تحلیل داده های آزمایش در سال ۱۳۹۵ و با توجه به میانگین اثر گرده افشان ها و سینگل کراس های (پایه مادری) هیبریدهای مورد بررسی، تعداد ۲۰ هیبرید برتر انتخاب و همراه با پنج شاهد در مزارع تحقیقاتی شهرهای کرج (بدون آلودگی)، همدان، قزوین، تربت جام و شیراز (دارای آلودگی) در سال ۱۳۹۶ از لحاظ میزان عملکرد ریشه ارزیابی شدند. در هر پنج منطقه، سه رقم خارجی بومرنگ، پریمرو و نودورو به عنوان شاهد مقاوم خارجی، رقم اکباتان به عنوان شاهد مقاوم داخلی و رقم شریف به عنوان شاهد حساس در نظر گرفته شدند. نحوه انجام آزمایش ها در سال ۱۳۹۶ در تمام مناطق مشابه شرایط همدان در سال ۱۳۹۵ بود. برای ارزیابی ثبات عملکرد هیبریدهای مورد بررسی از روش فینلی-ویلکینسون استفاده شد (Finlay and Wilkinson, 1963). اساس ارزیابی ثبات عملکرد با روش فینلی-ویلکینسون مقایسه عملکرد یک ژنوتیپ با سایر ژنوتیپ ها در دامنه ای از شرایط متفاوت محیطی یا سال های مختلف است. در این روش، ثبات عملکرد از طریق شیب خط رگرسیون یا اکو رگرسیون (Reckling et al., 2015) بین عملکرد یک ژنوتیپ و میانگین عملکرد کلیه ژنوتیپ های تحت بررسی (X) در محیط های مختلف که شاخص محیطی (Environmental index; EI) نامیده می شود، به دست می آید؛ بنابراین شیب خط رگرسیون هر چقدر به صفر نزدیک تر باشد، نشان دهنده ثبات بالای عملکرد می باشد (Finlay and Wilkinson, 1963). برای این منظور، از عملکرد هر هیبرید در هر مکان به عنوان شاخص محیطی در مدل فینلی-ویلکینسون استفاده شد.

معادله رگرسیون خطی بین عملکرد هر هیبرید در هر منطقه و میانگین عملکرد کلیه هیبریدها در همان منطقه دارای شیبی معادل b می‌باشد که بر اساس آن ثبات عملکرد هر هیبرید در مقایسه با سایر هیبریدها مورد ارزیابی قرار گرفت.

همزمان با اجرای آزمایشات سال ۱۳۹۶، مقاومت هیبریدهای انتخابی به قارچ ریزوکتونیا در شرایط میکروپلات در همدان مورد ارزیابی قرار گرفت و هیبریدهای انتخابی به همراه چهار رقم شاهد مقاوم و حساس خارجی و داخلی در قالب طرح بلوک‌های کامل تصادفی در چهار تکرار در شرایط میکروپلات ارزیابی شدند. برای این منظور در اردیبهشت ۱۳۹۶، بذر هر هیبرید در یک خط دو متری کشت و بعد از یک ماه بوته‌ها بافاصله ۱۰ تا ۱۲ سانتی‌متر تنک شدند. آبیاری میکروپلات‌ها به روش بابلر انجام شد. هفتاد روز پس از کشت، با قرار دادن شش عدد بذر ذرت آلوده به ایزوله Rh133 ریزوکتونیا در پای هر بوته و در عمق پنج سانتی‌متری ریشه (Windels *et al.*, 1997) آلودگی مصنوعی ایجاد و بلافاصله پای بوته‌ها خاک‌دهی و کرت‌ها آبیاری شدند. یک ماه پس از آلودگی مصنوعی، ریشه‌ها برداشت و بر اساس شدت آلودگی (با مقیاس ۱ تا ۹؛ نمره ۱ به ریشه سالم و نمره ۹ به ریشه کاملاً پوسیده) به ریشه‌ها نمره داده شد (Büttner *et al.*, 2004). شاخص بیماری (Disease Index; DI) هر کرت از تقسیم حاصل ضرب هر نمره در تعداد ریشه با آن نمره بر تعداد کل ریشه‌های آن کرت محاسبه شد. (رابطه ۱)

$$\text{Disease Index; DI} = \frac{\sum (\text{Scale} \times \text{Number of Roots})}{\text{Total Number of Roots}}$$

برای محاسبه شاخص برداشت هر کرت تعداد ریشه‌های با نمره یک تا چهار بر تعداد کل ریشه‌های آن کرت تقسیم و در صد ضرب شد (Büttner *et al.*, 2004). میانگین شاخص بیماری و شاخص برداشت هیبریدها تجزیه کلاستر و هیبریدهای

مقاوم شناسایی شدند. جهت اطمینان از نتایج آزمایش، چند نمونه تصادفی از بافت ریشه‌های آلوده روی محیط کشت رشد داده شده، عامل بیماری خالص‌سازی و عامل پوسیدگی شناسایی و علت پوسیدگی‌ها ریزوکتونیا تشخیص داده شد. در نهایت هیبریدهایی که بر اساس نتایج میکروپلات از مقاومت بالایی نسبت به رقم مقاوم داخلی برخوردار بوده و پتانسیل عملکرد قند بالاتری نیز داشتند، به عنوان هیبریدهای امید بخش انتخاب و برای ارزیابی‌های تکمیلی و آزمون تعیین ارزش زراعی در نظر گرفته شدند.

نتایج و بحث

مقایسه میانگین اثر گرده‌افشان‌ها و سینگل کراس‌های (پایه مادری) هیبریدها در سال ۱۳۹۵ در همدان نشان داد که هیبریدهایی که گرده‌افشان آن‌ها لاین‌های ۱۲۱ و ۱۶۵ بودند، با عملکرد قند ۷/۴ تن در هکتار و هیبریدهایی که اوتایپ سینگل کراس آن‌ها لاین‌های ۳، ۲۳، ۲۸، ۳۰، ۴۹، ۹۰، ۹۳ و ۳۹۵ بودند، با عملکرد قند بالای هفت تن در هکتار، عملکرد بالقوه بالاتری نسبت به سایر لاین‌ها داشتند (جدول ۱)، در نتیجه هیبرید این لاین‌ها و سینگل کراس‌ها (۱۶ هیبرید) انتخاب شده و همراه با چهار هیبرید از لاین ۲۲۳ در آزمایش سال ۱۳۹۶ در پنج منطقه همدان، کرج، قزوین، تربت‌جام و شیراز مورد ارزیابی قرار گرفتند. با توجه به اینکه واریانس اشتباه آزمایشی بر اساس آزمون همگنی واریانس (آزمون بارتلت) در سال ۱۳۹۶ برای اکثر صفات مورد مطالعه در مناطق مختلف یکسان نبود، بنابراین تجزیه مرکب انجام نشد و تجزیه واریانس برای هر منطقه به صورت جداگانه انجام گرفت.

نتایج ارزیابی مقاومت هیبریدها در شرایط میکروپلات نیز نشان داد که به‌طور متوسط در هر کرت آزمایشی ۱۹ تا ۲۳ بوته (PN) وجود داشته و به‌طور متوسط ۱۷ تا ۲۲ ریشه در هر کرت (RN) از نظر شاخص بیماری پوسیدگی ریزوکتونیایی ارزیابی شدند

که از این لحاظ کثرت‌ها تقریباً شرایط یکسانی را دارا بودند. نتایج تجزیه کلاستر میانگین داده‌ها نشان داد که بر اساس شاخص بیماری و شاخص برداشت، هیبریدها به شش خوشه دسته‌بندی شدند (جدول ۲).
کمترین شاخص بیماری (۲/۴۸) و بیشترین شاخص برداشت (۹۱ درصد) مربوط به هیبرید شماره ۱۸ با ترکیب $SC(P.395 \times P.93) \times P.165$ بود و در مقابل، شاهد

حساس بیشترین شاخص بیماری (۶/۵۴) و کمترین شاخص برداشت (۲۵ درصد) را داشت.
شاهد مقاوم داخلی (رقم اکباتان) در خوشه دوم و شاهد مقاوم خارجی (رقم‌های نوودورو و لودوینا) به ترتیب در خوشه‌های چهار و پنج قرار گرفتند. پنج هیبرید اصلاحی شامل هیبریدهای ۹، ۱۳، ۱۶، ۴ و ۱۸

جدول ۱- میانگین اثر والدین گرده‌افشان و سینگل کراس نرعقیم بر عملکرد ریشه و خصوصیات کیفی هیبریدهای چغندر قند، همدان (۱۳۹۵)

Table 1. Average effect of pollinator and male sterile single cross parents on root yield and quality

characteristics of sugar beet hybrids, Hamedan (2016)											
گرده‌افشان Pollinator	تعداد No.	RY	SY	WSY	SC	WSC	Na	K	N	Pur	
121	20	40.85	7.38	6.11	18.10	15.00	1.94	5.80	1.68	82.67	
165	20	41.58	7.41	6.15	17.91	14.89	2.07	5.46	1.60	82.94	
223	20	37.48	6.62	5.42	17.67	14.42	2.21	5.86	1.99	81.51	
150	10	36.80	6.57	5.38	17.90	14.64	2.27	5.80	2.17	81.74	
24	10	36.40	6.44	5.26	17.66	14.42	2.18	5.78	2.34	81.57	
134	10	38.66	6.66	5.35	17.33	13.92	2.71	5.70	2.44	80.33	
SB27	2	42.74	7.90	6.55	18.49	15.35	1.51	5.99	2.87	83.03	
Resistant control شاهد مقاوم	2	40.02	8.55	7.59	21.42	19.02	1.28	4.24	2.28	88.74	
Sensitive control شاهد حساس	2	21.31	3.61	2.82	16.86	13.20	3.10	6.26	1.69	78.02	
علامت اختصاری Abbreviation	سینگل کراس‌ها Single crosses	تعداد No.	RY	SY	WSY	SC	WSC	Na	K	N	Pur
3	SC(P.395*P.3)	3	43.16	7.73	6.37	17.98	14.84	1.81	5.99	1.75	82.44
23	SC(P.395*P.23)	3	43.83	7.96	6.62	18.23	15.19	1.71	5.81	1.82	83.14
28	SC(P.395*P.28)	3	45.03	7.92	6.46	17.63	14.39	2.20	5.92	1.77	81.47
30	SC(P.395*P.30)	7	39.83	7.17	5.91	17.97	14.80	2.08	5.75	2.13	82.19
49	SC(P.395*P.49)	3	42.21	7.55	6.27	17.88	14.82	1.86	5.73	1.72	82.81
90	SC(P.395*P.90)	3	42.62	7.57	6.26	17.78	14.71	2.04	5.57	1.87	82.54
93	SC(P.395*P.93)	6	39.71	7.00	5.69	17.65	14.38	2.26	5.85	2.18	81.28
395	SC(P.49*P.395)	7	41.46	7.40	6.11	17.89	14.79	1.90	5.74	2.06	82.55
6	SC(P.395*P.6)	3	38.36	6.92	5.75	18.07	15.01	2.06	5.61	1.46	82.91
12	SC(P.395*P.12)	3	39.83	7.18	5.95	18.13	15.03	2.05	5.73	1.56	82.75
36	SC(P.395*P.36)	3	41.38	7.55	6.34	18.31	15.38	1.89	5.27	1.90	83.91
50	SC(P.395*P.50)	3	39.03	6.87	5.66	17.74	14.62	2.05	5.68	1.97	82.25
92	SC(P.395*P.92)	6	42.62	7.57	6.26	17.78	14.71	2.04	5.57	1.87	82.54
111	SC(P.395*P.111)	6	37.41	6.72	5.55	17.93	14.82	2.09	5.61	2.03	82.50
215	SC(P.49*P.215)	6	34.97	6.17	5.08	17.65	14.51	2.18	5.62	1.95	82.08
227	SC(P.49*P.227)	3	34.83	6.19	5.06	17.73	14.46	2.32	5.92	1.65	81.39
233	SC(P.49*P.233)	6	36.26	6.22	4.98	17.19	13.77	2.58	6.00	2.01	79.93
305	SC(P.49*P.305)	6	38.60	6.80	5.59	17.63	14.51	2.26	5.44	1.99	82.22
347	SC(P.49*P.347)	6	38.08	6.73	5.53	17.63	14.46	2.19	5.67	1.94	81.92
372	SC(P.49*P.372)	6	38.38	6.87	5.61	17.94	14.64	2.42	5.78	2.04	81.51
	Novodoro	2	40.02	8.55	7.58	21.42	19.02	1.28	4.24	2.28	88.73
	Ekbatan	2	42.31	7.52	6.11	17.78	14.41	2.33	6.06	2.13	80.93
	Sharif	2	21.31	3.61	2.82	16.85	13.20	3.10	6.26	1.69	78.01

RY, SY, WSY, SC, WSC, Na, K, N, Pur: Root yield, Sugar yield, White sugar yield ($t \cdot ha^{-1}$), Sugar content (%), Na, K and N concentration ($meq \cdot 100g^{-1}$ root pulp), Purification efficiency (%), respectively

میزان قند خالص (درصد)، میزان قند (درصد)، عملکرد قند سفید، عملکرد قند و عملکرد ریشه (تن در هکتار)
(میلی اک‌ی‌والان در ۱۰۰ گرم خمیر ریشه)، غلظت نیتروژن، پتاسیم و سدیم (میلی اک‌ی‌والان در ۱۰۰ گرم خمیر ریشه)،

مقاوم‌تر از اکباتان و در خوشه اول قرار گرفتند. مقاومت به بیماری پوسیدگی ریزوکتونیایی و شاخص برداشت پنج هیبرید اصلاحی دیگر (هیبریدهای ۵، ۱، ۲۰، ۶ و ۱۴) در خوشه دوم با رقم اکباتان یکسان بود (جدول ۲)، بنابراین با توجه به نتایج ارزیابی مقاومت، پنج هیبریدی که از لحاظ مقاومت در خوشه بالاتر از رقم مقاوم داخلی (اکباتان) قرار گرفتند، به عنوان هیبریدهای برتر از لحاظ مقاومت انتخاب شدند.

نتایج تجزیه واریانس آزمایش در کرج نشان داد که بین هیبریدها از نظر عملکرد ریشه، عملکرد قند و میزان قند تفاوت معنی‌داری وجود داشت (جدول ۳). عملکرد ریشه کلیه هیبریدهای جدید اصلاحی پنج تا ۵۳ درصد بیشتر از میانگین رقم‌های خارجی بود و هیبریدهای اصلاحی (به جز هیبریدهای ۱۳ و ۲۰) از لحاظ عملکرد ریشه اختلاف معنی‌داری با میانگین شاهد‌های خارجی داشتند. تیمار ۱۵ (هیبرید SC(P.395*P.28)*P.165 با ۸۲/۴ تن ریشه در هکتار، بالاترین عملکرد را به خود اختصاص داد (جدول ۳)، این هیبرید ۵۶ درصد عملکرد بیشتری نسبت به میانگین شاهد‌های خارجی و ۱۰ درصد بیشتر نسبت رقم مقاوم داخلی (اکباتان) داشت. کلیه هیبریدهای جدید اصلاحی (به جز هیبرید ۲۰) در مقایسه با میانگین رقم‌های خارجی از عملکرد قند بیشتری برخوردار بودند که در این میان تفاوت شش هیبرید ۵، ۸، ۹، ۱۱، ۱۵ و ۱۶ با میانگین شاهد‌های خارجی معنی‌دار بود. بعلاوه هر شش هیبرید نسبت به رقم اکباتان از عملکرد قند بالاتری برخوردار بودند، ولی این اختلاف معنی‌دار نبود (جدول ۳). در بین ۲۰ هیبرید مورد بررسی، عملکرد قند سفید ۱۴ هیبرید از میانگین عملکرد قند سفید ارقام خارجی بالاتر بودند، با وجود اینکه تفاوت این ۱۴ هیبرید از لحاظ عملکرد قند سفید با میانگین ارقام خارجی معنی‌دار نبود، ولی این افزایش عملکرد بین یک تا ۱۷ درصد متغیر بود و تیمار ۸ (هیبرید

SC(P.395*P.30)*P.165 با ۷/۹ تن قند خالص در هکتار، بالاترین عملکرد را داشت (جدول ۳). تفاوت عملکرد قند سفید هیبرید ۸ با دو رقم خارجی بومرنگ و نودورو معنی‌دار، ولی با رقم پریمر و رقم اکباتان معنی‌دار نبود. میزان قند هیبریدهای مقاوم به ریزوکتونیا کمتر از میانگین شاهد‌های مقاوم بود که دلیل این موضوع احتمالاً به علت عملکرد ریشه بالاتر هیبریدهای اصلاحی در مقایسه با ارقام مقاوم خارجی می‌باشد. از طرف دیگر گزارشات زیادی مبنی بر پایین بودن میزان قند هیبریدها و ارقام داخلی در مقایسه با ارقام خارجی وجود دارد (Mohammadian et al., 2016; Khorshid et al., 2015; Orazizadeh et al., 2016). بنابراین پایین بودن میزان قند هیبریدهای اصلاحی نسبت به ارقام خارجی قابل انتظار بود.

نتایج تجزیه واریانس در تربت‌جام نیز نشان داد که بین هیبریدهای چغندر قند از نظر عملکرد ریشه، عملکرد قند و میزان قند در سطح یک درصد تفاوت معنی‌داری وجود داشت (جدول ۳). در تربت‌جام نیز عملکرد ریشه هیبریدهای اصلاحی بیشتر از میانگین ارقام خارجی بود و تفاوت معنی‌داری بین هیبریدهای اصلاحی با هر سه شاهد خارجی و میانگین آنها مشاهده شد، بطوریکه عملکرد ریشه هیبریدهای جدید ۴۹ تا ۱۲۱ درصد بیشتر از میانگین رقم‌های خارجی بود و تیمار ۸ (هیبرید SC(P.395*P.30)*P.165 با ۴۲/۴ تن ریشه در هکتار بالاترین عملکرد را در بین هیبریدهای اصلاحی به خود اختصاص داد که تفاوت آن با رقم اکباتان معنی‌دار بوده و نسبت به آن حدود ۴۷ درصد عملکرد ریشه بالاتری داشت (جدول ۳). شهبازی (Shahbazi, 2015) نیز در ارزیابی پتانسیل عملکرد

هیبریدهای جدید اصلاحی چغندر قند مقاوم به ریزوکتونیا و ریزومانیا گزارش کرد که هیبرید M1610 × (7112×SB36) از لحاظ عملکرد ریشه نسبت به رقم مقاوم خارجی توس از عملکرد ریشه بالاتر و

جدول ۲- شاخص آلودگی به پوسیدگی ریزوکتونیایی (DI)، شاخص برداشت (HI)، تعداد بوته بعد از تنک (PN) و تعداد ریشه (RN) هیبریدهای چغندر قند در میکروپلات، همدان (۱۳۹۶)

Table 2. Disease index (DI), harvest index (HI), number of plants after thinning (PN) and root number (RN) of sugar beet hybrids in micro-plot experiment, Hamedan (2017)

شماره	هیبریدهای چغندر قند	PN	RN	RI	HI	خوشه
No.	Sugar beet hybrids					Cluster
9	SC(P.395*P.90)*P.121	20	19	2.65	88	1
13	SC(P.49*P.395)*P.121	21	20	3.04	88	1
16	SC(P.395*P.23)*P.165	21	22	2.60	87	1
4	SC(P.395*P.90)*P.165	22	20	2.84	86	1
18	SC(P.395*P.93)*P.165	21	19	2.48	91	1
5	SC(P.395*P.28)*P.121	22	21	3.31	81	2
1	SC(P.395*P.93)*P.121	20	20	3.07	82	2
20	SC(P.395*P.3)*P.223	22	21	3.20	80	2
6	SC(P.395*P.28)*P.223	22	20	3.06	82	2
14	SC(P.395*P.30)*P.223	21	20	3.17	79	2
23	Ekbatan	20	18	2.87	82	2
17	SC(P.395*P.3)*P.121	23	20	3.26	74	3
12	SC(P.395*P.30)*P.121	22	22	3.26	74	3
3	SC(P.395*P.49)*P.121	22	20	3.21	76	3
8	SC(P.395*P.30)*P.165	20	20	3.46	73	3
10	SC(P.395*P.49)*P.165	19	18	3.44	74	3
2	SC(P.49*P.395)*P.165	23	21	3.08	74	3
19	SC(P.395*P.23)*P.121	20	20	3.76	65	4
22	Novodoro	23	22	3.85	64	4
11	SC(P.395*P.3)*P.165	21	21	4.02	58	5
15	SC(P.395*P.28)*P.165	20	19	3.77	58	5
7	SC(P.395*P.23)*P.223	21	20	4.48	54	5
21	Ludwina	22	21	4.16	58	5
24	Sharif	20	17	6.54	25	6

قند معنی دار بود (جدول ۳). مشابه نتایج به دست آمده در منطقه کرج، میزان قند هیبریدهای مقاوم به ریزوکتونیا کمتر از میانگین شاهد های مقاوم بود، به غیر از هیبریدهای ۱۷ و ۱۹، از نظر میزان قند سایر هیبریدها تفاوت معنی داری با میانگین شاهد خارجی داشتند، ولی در مقایسه با رقم اکباتان بین اکثر هیبریدهای مورد آزمایش از نظر میزان قند تفاوت معنی داری مشاهده نشد (جدول ۳). به طور کلی بین هیبریدها از لحاظ میزان قند تفاوت چندانی وجود نداشت. خورشید و همکاران (Khorshid, et al., 2015) نیز در ارزیابی هیبریدهای مقاوم گزارش کردند که بین هیبریدهای چغندر قند مورد بررسی از لحاظ میزان قند تفاوت معنی داری وجود نداشت. در شیراز نیز بین هیبریدها از

معنی داری برخوردار بود. نتایج حاکی از این بود که عملکرد قند و عملکرد قند سفید در کلیه هیبریدهای جدید با ارقام خارجی تفاوت معنی داری داشته و بیشتر از میانگین ارقام خارجی بود. میزان این افزایش از ۳۳ تا ۱۱۲ درصد برای عملکرد قند و از ۳۱ تا ۱۱۰ درصد برای عملکرد قند سفید به دست آمد (جدول ۳). تیمار ۸ بالاترین عملکرد را در بین هیبریدهای مورد بررسی در تربت جام داشت و برتری معنی داری نسبت به رقم اکباتان نشان داد (جدول ۳). عملکرد قند و عملکرد قند سفید کلیه ۲۰ هیبرید اصلاحی جدید (به غیر از هیبرید ۶) از رقم اکباتان بیشتر بود. در این میان برتری ۱۳ هیبرید (هیبریدهای ۱، ۲، ۴، ۵، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۱۷ و ۱۹) نسبت به رقم اکباتان از لحاظ عملکرد

نظر صفات مورد مطالعه در سطح یک درصد اختلاف معنی‌دار وجود داشت (جدول ۴). عملکرد ریشه، عملکرد قند و عملکرد قند سفید کلیه هیبریدها در شیراز در مقایسه با ارقام خارجی بیشتر و معنی‌دار بود (جدول ۴). تیمار ۱۵ (هیبرید $P.165 * (P.395 * P.28) SC$) با $69/3$ تن ریشه در هکتار، بالاترین عملکرد ریشه را به خود اختصاص داد که ۸۵ درصد عملکرد بیشتری نسبت به میانگین شاهد های خارجی داشته و از برتری معنی‌داری نسبت به رقم اکباتان برخوردار بود (جدول ۴). در مجموع از بین ۲۰ هیبرید، ۱۴ هیبرید عملکرد ریشه بالاتری نسبت به رقم اکباتان داشتند که از این ۱۴ هیبرید نیز تنها اختلاف دو هیبرید ۱۵ و ۳ معنی‌دار بود. میزان افزایش عملکرد قند هیبریدها نسبت به میانگین ارقام خارجی نیز از ۲۴ تا ۷۰ درصد متغیر بوده و تفاوت کلیه هیبریدها با هر سه شاهد مقاوم خارجی در عملکرد قند معنی‌دار بود که در این میان تیمار ۱۰ با ۱۰ تن قند در هکتار، بالاترین عملکرد را داشت که نسبت به رقم اکباتان حدود یک تن عملکرد قند بیشتری داشت، اگرچه این افزایش عملکرد قند معنی‌دار نبود (جدول ۴). از لحاظ عملکرد قند سفید نیز هیبرید های اصلاحی از ۱۶ تا ۶۸ درصد برتری نسبت به میانگین رقم‌ های خارجی داشتند که به غیر از دو هیبرید ۱۳ و ۲۰، تفاوت سایر هیبریدها با میانگین ارقام خارجی معنی‌دار بود. هیبرید ۱۰ با $7/5$ تن قند سفید در هکتار بالاترین عملکرد را در بین هیبریدها به خود اختصاص داد و با وجود اینکه یک تن عملکرد قند سفید بیشتری نسبت به رقم اکباتان داشت، ولی این برتری معنی‌دار نبود (جدول ۴).

تجزیه واریانس داده‌ های آزمایش در همدان حاکی از این بود که اثر هیبرید های چغندر قند بر صفات مورد بررسی در سطح احتمال یک درصد معنی‌دار بود (جدول ۴). نتایج به دست آمده در همدان با نتایج سایر مناطق متفاوت بود، بطوریکه از بین ۲۰ هیبرید مورد بررسی فقط عملکرد ریشه هفت هیبرید بیشتر از

میانگین ارقام خارجی بود و ۱۳ هیبرید دیگر از عملکرد ریشه پایین‌تری برخوردار بودند. کلیه هیبریدها عملکرد ریشه پایین‌تری نسبت به رقم خارجی بومرنگ داشتند و فقط هیبرید های ۱، ۷، ۹ و ۱۵ از لحاظ عملکرد ریشه تفاوت معنی‌داری با شاهد خارجی بومرنگ نداشتند. عملکرد ریشه سه هیبرید ۱، ۷ و ۹ از رقم اکباتان بیشتر بود، ولی تفاوت آنها با اکباتان معنی‌دار نبود (جدول ۴). از لحاظ عملکرد قند نیز کلیه هیبریدها کاهش معنی‌داری نسبت به رقم خارجی بومرنگ نشان دادند. عملکرد قند کلیه هیبرید های جدید اصلاحی کمتر از میانگین رقم‌ های خارجی بود که در بین هیبریدها فقط هشت هیبرید ۱، ۲، ۳، ۷، ۹، ۱۵، ۱۶ و ۱۹ تفاوت معنی‌داری با میانگین شاهد های خارجی نداشتند. در بین هیبریدها تیمار ۹ (هیبرید $P.121 * (P.395 * P.90) SC$) با $11/9$ تن قند در هکتار، بالاترین عملکرد را داشت (جدول ۴). اکثر هیبرید های مورد ارزیابی از لحاظ عملکرد قند تفاوت معنی‌داری با رقم اکباتان نداشتند و فقط سه هیبرید با شماره های ۴، ۱۲ و ۱۳ از عملکرد قند پایین‌تر و معنی‌داری نسبت به رقم اکباتان برخوردار بودند. مشابه نتایج به دست آمده برای عملکرد قند، عملکرد قند سفید کلیه هیبرید های جدید نیز کمتر از میانگین رقم‌ های شاهد خارجی بود که این تفاوت معنی‌دار بوده و تیمار های ۹ و ۲ با $9/3$ تن قند خالص در هکتار بالاترین عملکرد را داشتند (جدول ۴). نتایج نشان داد که تفاوت معنی‌داری بین هیبریدها با رقم اکباتان، به جز هیبرید ۱۲، برای عملکرد قند سفید مشاهده نشد. میزان قند کلیه هیبریدها از میانگین شاهد های مقاوم پایین‌تر بود و تفاوت معنی‌داری بین کلیه هیبریدها با هر سه شاهد خارجی وجود داشت. نتایج حاکی از این بود که تفاوت معنی‌داری بین هیبریدها با رقم اکباتان برای میزان قند وجود نداشت (جدول ۴). میزان قند پایین و بالا بودن ناخالصی‌ های ریشه ارقام و هیبرید های داخلی در مقایسه با ارقام خارجی یکی از مشکلات و محدودیت های هیبرید های

جدول ۳- تجزیه واریانس و مقایسه میانگین عملکرد ریشه و خصوصیات کیفی هیبریدهای مقاوم به ریزوکتونیا، کرج و تربت جام (۱۳۹۶)

Table 3. Analysis of variance and mean comparison of root yield and quality characteristics of sugar beet hybrids resistant to Rhizoctonia, Karaj and Torbate Jam (2017)

		کرج Karaj				تربت جام Torbate Jam			
منابع تغییر S.O.V	درجه آزادی d.f	RY	SY	WSY	SC	RY	SY	WSY	SC
Replication	تکرار	73 ^{ns}	0.47 ^{ns}	0.16 ^{ns}	0.57 ^{ns}	24 ^{ns}	2.99 ^{**}	1.99 ^{**}	15.1 ^{**}
Treatment	تیمار	403 ^{**}	4.31 [*]	1.8 ^{**}	3.7 ^{**}	287 ^{**}	10.7 ^{**}	8.3 ^{**}	1.93 ^{**}
Error	خطا	72.1	1.27	0.73	0.27	19	0.74	0.58	0.51
CV (%)	-	12.4	11.7	11.9	3.72	13.9	13.6	13.7	3.57
شماره No.	هیبریدهای چغندر قند Sugar beet hybrids	RY	SY	WSY	SC	RY	SY	WSY	SC
1	SC(P.395*P.93)*P.121	66.55	9.23	6.75	13.91	39.24	7.70	6.76	19.65
2	SC(P.49*P.395)*P.165	68.50	9.42	6.79	13.75	34.90	6.86	6.03	19.64
3	SC(P.395*P.49)*P.121	68.45	9.45	6.95	13.80	28.67	5.63	4.96	19.75
4	SC(P.395*P.90)*P.165	70.25	9.29	6.52	13.23	41.38	8.15	7.15	19.68
5	SC(P.395*P.28)*P.121	72.45	10.21	7.88	14.08	36.81	7.31	6.47	19.91
6	SC(P.395*P.28)*P.223	72.15	9.85	7.22	13.68	26.76	5.36	4.71	20.15
7	SC(P.395*P.23)*P.223	67.00	9.34	6.87	14.01	31.19	6.16	5.41	19.75
8	SC(P.395*P.30)*P.165	80.80	10.85	7.91	13.45	42.43	8.53	7.54	20.08
9	SC(P.395*P.90)*P.121	74.00	10.30	7.72	13.91	36.10	7.15	6.24	19.79
10	SC(P.395*P.49)*P.165	70.10	9.74	7.23	13.88	34.71	6.79	5.96	19.73
11	SC(P.395*P.3)*P.165	75.30	10.57	7.85	14.11	34.95	6.99	6.22	20.03
12	SC(P.395*P.30)*P.121	66.45	8.82	6.40	13.31	33.38	6.60	5.81	19.78
13	SC(P.49*P.395)*P.121	62.45	8.65	6.45	13.85	31.48	6.28	5.55	19.88
14	SC(P.395*P.30)*P.223	71.00	9.68	7.31	13.64	32.43	6.24	5.47	19.24
15	SC(P.395*P.28)*P.165	82.40	10.98	7.85	13.33	36.86	7.17	6.34	19.48
16	SC(P.395*P.23)*P.165	77.00	10.41	7.63	13.49	35.19	6.99	6.14	19.89
17	SC(P.395*P.3)*P.121	67.20	9.37	7.11	13.94	38.38	7.91	6.96	20.53
18	SC(P.395*P.93)*P.165	68.95	9.71	7.21	14.13	30.67	6.20	5.49	20.22
19	SC(P.395*P.23)*P.121	71.10	9.89	7.46	13.90	32.05	6.57	5.84	20.48
20	SC(P.395*P.3)*P.223	55.60	7.82	6.00	14.09	31.67	6.33	5.60	19.97
21	Bumerang	52.05	8.21	6.61	15.96	20.14	4.19	3.71	20.70
22	Premeir	57.40	9.00	7.21	15.78	20.43	4.16	3.71	20.25
23	Novodoro	49.05	8.01	6.49	16.38	17.00	3.74	3.37	22.03
24	Ekbatan	74.35	10.18	7.48	13.74	28.86	5.54	4.80	19.31
25	Sharif	75.80	10.67	7.66	14.16	17.57	3.39	2.95	19.28
LSD 5%		12.14	1.62	1.23	0.72	4.22	0.82	0.73	0.68
میانگین شاهد های خارجی Average of foreign controls		52.83	8.41	6.77	16.04	19.19	4.03	3.60	20.99

ریشه در تحقیقات آتی توجه ویژه ای شود. در منطقه قزوین نیز در تمام صفات مورد ارزیابی بین تیمارها تفاوت معنی داری در سطح احتمال یک درصد وجود داشت (جدول ۴). مشابه نتایج به دست آمده در کرج، تربت جام و شیراز، در قزوین نیز کلیه هیبریدهای اصلاحی عملکرد ریشه، قند و قند سفید بیشتری نسبت

داخلی است که تقریباً در اکثر آزمایش های انجام گرفته ارقام خارجی ۳۱ تا ۸۲ درصد بود و به غیر از هیبرید گزارش شده است (Mohammadian *et al.*, 2016; Orazizadeh *et al.*, 2016; Khorshid *et al.*, 2015; Shabazi, 2015) بنابراین توصیه می شود در اصلاح هیبریدهای داخلی به میزان قند و کاهش ناخالصی های

تفاوت معنی دار با میانگین شاهد خارجی) بود (جدول ۴). در مقایسه با رقم داخلی مقاوم نیز کلیه هیبریدهای جدید اصلاحی تفاوت معنی داری از نظر عملکرد ریشه و قند با رقم اکباتان نداشتند. درصد قند تمام هیبریدها به جز هیبرید ۱۹ از میانگین ارقام شاهد خارجی کمتر بود، ولی با این وجود تفاوت میزان قند ۱۰ هیبرید با میانگین شاهد خارجی معنی دار نبود (جدول ۴).

به میانگین ارقام خارجی تولید کردند. درصد افزایش عملکرد ریشه هیبریدهای اصلاحی نسبت به میانگین ۱۲، سایر هیبریدها تفاوت معنی داری با میانگین شاهد خارجی در عملکرد ریشه داشتند؛ درحالیکه این افزایش برای عملکرد قند از ۲۳ تا ۶۷ درصد (۱۴ هیبرید با تفاوت معنی دار با میانگین شاهد خارجی) و برای عملکرد قند سفید از ۷ تا ۶۷ درصد (۱۲ هیبرید با

جدول ۴- تجزیه واریانس و مقایسه میانگین عملکرد ریشه و خصوصیات کیفی هیبریدهای مقاوم به ریزوکتونیا، شیراز، همدان و قزوین (۱۳۹۶)

Table 4. Analysis of variance and mean comparison of root yield and quality characteristics of sugar beet hybrids resistant to Rhizoctonia, Shiraz, Hamedan and Qazvin (2017)

			شیراز Shiraz				همدان Hamedan				قزوین Qazvin			
منابع تغییر S.O.V			درجه آزادی d.f											
			RY	SY	WSY	SC	RY	SY	WSY	SC	RY	SY	WSY	SC
Replication	تکرار	5	143 ^{ns}	3.3 ^{ns}	1.8 ^{ns}	0.7 ^{ns}	200 [*]	1.50 ^{ns}	1.55 ^{ns}	4.31 ^{**}	55 ^{ns}	0.63 ^{ns}	0.42 ^{ns}	1.85 ^{**}
Treatment	تیمار	24	843 ^{**}	17 ^{**}	9.5 ^{**}	1.8 ^{**}	731 ^{**}	22.7 ^{**}	17.2 ^{**}	4.71 ^{**}	166 ^{**}	2.14 ^{**}	0.75 ^{**}	1.31 ^{**}
Error	خطا	120	65.4	1.74	1.34	0.90	104	2.93	1.98	0.50	50	0.69	0.27	0.5
CV (%)			14.2	15.6	18.8	6.37	16.4	16.4	16.5	4.22	23.6	23.7	26.4	6.01
شماره No.			هیبریدهای چغندر قند Sugar beet hybrids											
			RY	SY	WSY	SC	RY	SY	WSY	SC	RY	SY	WSY	SC
1	SC(P.395*P.93)*P.121		62.14	9.37	6.72	15.00	69.52	11.38	9.14	16.35	33.27	3.89	2.20	11.65
2	SC(P.49*P.395)*P.165		60.48	9.13	6.74	15.16	64.81	11.12	9.32	17.18	28.90	3.35	1.80	11.64
3	SC(P.395*P.49)*P.121		68.33	9.67	6.63	14.06	66.17	10.95	8.95	16.55	29.40	3.40	1.85	11.53
4	SC(P.395*P.90)*P.165		65.00	9.92	7.28	15.28	57.43	9.59	7.79	16.68	29.13	3.56	2.08	12.31
5	SC(P.395*P.28)*P.121		55.71	8.29	6.10	14.88	64.33	10.55	8.37	16.38	38.21	4.23	2.31	11.18
6	SC(P.395*P.28)*P.223		61.43	8.77	6.04	14.29	61.98	10.34	8.31	16.68	29.44	3.24	1.72	11.02
7	SC(P.395*P.23)*P.223		60.24	8.83	6.21	14.70	70.02	11.44	9.20	16.33	30.92	3.39	1.75	11.04
8	SC(P.395*P.30)*P.165		65.24	9.66	7.00	14.82	61.07	10.15	8.31	16.68	30.81	3.54	1.93	11.58
9	SC(P.395*P.90)*P.121		65.24	9.57	6.99	14.66	74.52	11.92	9.29	16.08	33.90	4.08	2.38	12.08
10	SC(P.395*P.49)*P.165		64.29	10.04	7.53	15.71	61.17	10.30	8.56	16.85	33.10	4.03	2.36	12.15
11	SC(P.395*P.3)*P.165		62.14	9.16	6.53	14.66	63.52	10.49	8.54	16.49	33.42	3.93	2.28	11.71
12	SC(P.395*P.30)*P.121		61.90	9.18	6.88	14.83	57.67	9.29	7.41	16.16	27.67	3.20	1.76	11.57
13	SC(P.49*P.395)*P.121		52.86	7.88	5.83	14.92	56.36	9.59	7.89	17.01	30.54	3.62	2.09	12.01
14	SC(P.395*P.30)*P.223		61.67	9.19	6.85	14.89	59.14	9.84	7.93	16.66	30.79	3.57	1.97	11.62
15	SC(P.395*P.28)*P.165		69.29	9.94	7.00	14.40	68.81	11.24	9.06	16.36	37.38	4.12	2.10	10.99
16	SC(P.395*P.23)*P.165		65.00	9.82	7.24	15.14	64.07	10.78	8.83	16.86	30.35	3.60	2.00	11.98
17	SC(P.395*P.3)*P.121		56.67	8.37	6.14	14.83	65.93	10.40	8.12	15.77	31.77	3.76	2.19	11.83
18	SC(P.395*P.93)*P.165		58.81	8.76	6.55	14.90	59.19	9.80	8.01	16.57	31.10	3.65	1.97	11.86
19	SC(P.395*P.23)*P.121		58.10	8.81	6.46	15.22	65.60	11.11	8.97	16.88	34.29	4.36	2.67	12.74
20	SC(P.395*P.3)*P.223		51.19	7.35	5.22	14.33	58.33	9.66	7.82	16.64	27.83	3.31	1.85	11.87
21	Bumerang		42.38	6.97	5.40	16.49	76.50	14.42	12.48	19.05	22.52	2.84	1.76	12.53
22	Premeir		32.38	4.83	3.58	14.93	67.38	12.28	10.67	18.21	24.52	3.00	1.85	12.23
23	Novodoro		20.71	3.34	2.53	15.94	52.64	10.27	8.86	19.60	16.10	1.99	1.20	12.40
24	Ekbatan		60.00	9.03	6.55	14.99	69.33	11.25	8.83	16.27	31.79	3.72	2.05	11.70
25	Sharif		36.19	5.06	3.37	13.98	16.69	2.65	2.03	16.18	16.76	1.91	0.99	11.32
LSD 5%			7.74	1.26	1.11	0.91	9.74	1.64	1.34	0.68	6.75	0.79	0.49	0.68
میانگین شاهدهای خارجی Average of foreign controls			37.38	5.90	4.49	15.71	65.51	12.32	10.67	18.95	21.05	2.61	1.60	12.38

جدول ۵- شیب رابطه بین شاخص محیطی (میانگین نسبی عملکرد هیبریدها در هر منطقه) و عملکرد قند نسبی هیبریدهای چغندر قند در هر منطقه

Table 5. Slope of the relation between environmental index and relative sugar yield of sugar beet hybrids in each

location					
شماره	هیبریدهای چغندر قند	شیب	شماره	هیبریدهای چغندر قند	شیب
No.	Sugar beet hybrids	Slope	No.	Sugar beet hybrids	Slope
1	SC(P.395*P.93)*P.121	0.123	14	SC(P.395*P.30)*P.223	0.036
2	SC(P.49*P.395)*P.165	0.068	15	SC(P.395*P.28)*P.165	0.073
3	SC(P.395*P.49)*P.121	0.012	16	SC(P.395*P.23)*P.165	0.028
4	SC(P.395*P.90)*P.165	0.151	17	SC(P.395*P.3)*P.121	0.176
5	SC(P.395*P.28)*P.121	0.233	18	SC(P.395*P.93)*P.165	0.068
6	SC(P.395*P.28)*P.223	0.137	19	SC(P.395*P.23)*P.121	0.199
7	SC(P.395*P.23)*P.223	0.103	20	SC(P.395*P.3)*P.223	0.111
8	SC(P.395*P.30)*P.165	0.057	21	Bumerang	0.459
9	SC(P.395*P.90)*P.121	0.058	22	Premeir	0.267
10	SC(P.395*P.49)*P.165	0.147	23	Novodoro	0.368
11	SC(P.395*P.3)*P.165	0.095	24	Ekbatan	0.069
12	SC(P.395*P.30)*P.121	0.023	25	Sharif	0.085
13	SC(P.49*P.395)*P.121	0.150			

شماره ۶ نشان داده شده است تا درصد افزایش عملکرد هیبریدها نسبت به ارقام خارجی و رقم داخلی به صورت کلی مشخص شود. میانگین عملکرد قند شش آزمایش بیانگر این بود که عملکرد قند کلیه هیبریدهای جدید اصلاحی (به جز هیبرید ۲۰) بیشتر از رقم‌های مقاوم خارجی بود. ده هیبرید شامل هیبریدهای ۱، ۴، ۵، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۵، ۱۶ و ۱۹ از میانگین عملکرد قند بالاتری نسبت به رقم مقاوم داخلی اکباتان برخوردار بودند. بیشترین میانگین عملکرد قند (۸/۶ تن در هکتار) نیز مربوط به هیبرید ۱۵ بود که ۳۰ درصد از میانگین شاهد‌های مقاوم خارجی بیشتر بود. (جدول ۶). ابراهیمی کولایی و همکاران (Ebrahimi Koulaee *et al.*, 2009) با روش گزینش خواهری و ارزیابی مقاومت، لاین‌هایی از چغندر قند را اصلاح کردند که هیبرید آن‌ها دارای عملکرد بالا و مقاوم به پوسیدگی بود که رقم اکباتان اولین رقم ایرانی مقاوم به پوسیدگی ریزوکتونیایی یکی از این هیبریدها بود.

با توجه به اینکه وجود رابطه متقابل بین گیاه و محیط در تحقیقات اصلاحی بوسیله تغییرات عملکرد نسبی آن گیاه و یا ژنوتیپ در سال‌ها یا محیط‌های مختلف تشریح می‌شود (Lopez-Cruz *et al.*, 2015). ارزیابی ثبات عملکرد هیبریدها با استفاده از روش فینلی-ویلکینسون نیز نشان داد که شیب خط رگرسیون بین عملکرد قند نسبی کلیه هیبریدها (شاخص محیطی عملکرد) و عملکرد قند نسبی هر هیبرید در هر منطقه نسبت به هر سه شاهد خارجی کوچک‌تر بوده و بنابراین هیبریدهای مورد ارزیابی از ثبات عملکرد بالاتری نسبت به ارقام خارجی برخوردار بودند (جدول ۵). در بین هیبریدهای مورد ارزیابی کوچک‌ترین شیب خط (۰/۰۱۲) و بالاترین ثبات عملکرد مربوط به هیبرید ۳ و بزرگترین شیب خط (۰/۴۵۹) و بی ثبات‌ترین عملکرد مربوط به رقم ۲۱ (بومرنگ) بود (جدول ۵).

با توجه به عدم یکنواختی واریانس در مناطق مختلف، امکان تجزیه مرکب داده‌ها وجود نداشت، با این وجود نتایج مربوط به میانگین مناطق در جدول

جدول ۶- عملکرد قند هیبریدهای چغندر قند مقاوم به ریزوکتونیا در پنج منطقه و میانگین پنج و شش آزمایش (تن در هکتار)

Table 6. Sugar yield of sugar beet hybrids resistant to Rhizoctonia in five location and the average of five and six trials (t.ha⁻¹)

شماره	هیبریدهای چغندر قند	همدان ۱۳۹۵	کرج	تربت جام	شیراز	همدان	قزوین	میانگین ۱۳۹۶	میانگین کل	نسبت به شاهد
No.	Sugar beet hybrids	Hamedan 2016	Karaj	Torbate Jam	Shiraz	Hamedan	Gazvin	Average 2017	Total average	Ratio to control
1	SC(P.395*P.93)*P.121	7.71	9.23	7.70	9.37	11.38	3.89	8.31	8.21	124
2	SC(P.49*P.395)*P.165	7.27	9.42	6.86	9.13	11.12	3.34	7.97	7.86	118
3	SC(P.395*P.49)*P.121	8.10	9.45	5.63	9.68	10.94	3.40	7.82	7.87	118
4	SC(P.395*P.90)*P.165	8.40	9.29	8.15	9.92	9.59	3.56	8.10	8.15	123
5	SC(P.395*P.28)*P.121	7.92	10.2	7.31	8.29	10.56	4.23	8.12	8.08	122
6	SC(P.395*P.28)*P.223	7.53	9.85	5.36	8.77	10.34	3.24	7.51	7.52	113
7	SC(P.395*P.23)*P.223	7.97	9.35	6.16	8.83	11.44	3.38	7.83	7.85	118
8	SC(P.395*P.30)*P.165	7.81	10.6	8.53	9.66	10.15	3.54	8.55	8.42	127
9	SC(P.395*P.90)*P.121	7.80	10.3	7.15	9.57	11.91	4.08	8.60	8.47	127
10	SC(P.395*P.49)*P.165	7.53	9.74	6.79	10.0	10.30	4.03	8.18	8.07	121
11	SC(P.395*P.3)*P.165	7.54	10.6	6.99	9.16	10.49	3.93	8.23	8.11	122
12	SC(P.395*P.30)*P.121	7.77	8.82	6.60	9.18	9.29	3.19	7.42	7.48	113
13	SC(P.49*P.395)*P.121	8.24	8.65	6.28	7.88	9.59	3.62	7.20	7.38	111
14	SC(P.395*P.30)*P.223	7.30	9.69	6.24	9.19	9.84	3.57	7.71	7.64	115
15	SC(P.395*P.28)*P.165	8.31	10.3	7.17	9.94	11.24	4.12	8.69	8.63	130
16	SC(P.395*P.23)*P.165	8.50	10.4	6.99	9.82	10.78	3.60	8.32	8.35	126
17	SC(P.395*P.3)*P.121	7.78	9.37	7.91	8.38	10.40	3.76	7.96	7.93	119
18	SC(P.395*P.93)*P.165	6.70	9.71	6.20	8.77	9.80	3.65	7.63	7.47	112
19	SC(P.395*P.23)*P.121	7.41	9.89	6.56	8.81	11.11	4.36	8.15	8.02	121
20	SC(P.395*P.3)*P.223	7.87	7.82	6.33	7.35	9.66	3.31	6.89	7.06	106
21	Bumerang	-	8.21	4.19	6.97	14.42	2.84	7.32	7.33	110
22	Premeir	-	8.99	4.16	4.83	12.28	2.99	6.65	6.65	100
23	Novodoro	8.37	8.02	3.74	3.34	10.27	1.99	5.47	5.96	90
24	Ekbatan	7.98	10.2	5.54	9.03	11.24	3.72	7.94	7.95	120
25	Sharif	3.93	10.7	3.39	5.06	2.65	1.90	4.74	4.60	69
میانگین هیبریدها Average of hybrids		7.77	9.68	6.85	9.09	10.50	3.69	7.96	7.93	119
میانگین شاهد های خارجی Average of foreign controls		8.37	8.41	4.03	5.05	12.32	2.61	6.48	6.64	100

نتیجه گیری

بر اساس نتایج ارزیابی مقاومت هیبریدهای چغندر قند در میکروپلات، پنج هیبرید ۴، ۹، ۱۳، ۱۶ و ۱۸، از مقاومت بالایی نسبت به رقم اکباتان برخوردار بودند. نتایج ارزیابی پتانسیل عملکرد هیبریدها در مناطق مختلف نیز نشان داد که هیبریدهای جدید از پتانسیل عملکرد قابل قبولی برخوردار بودند و ده هیبرید (۱، ۴، ۵، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۵، ۱۶ و ۱۹) پتانسیل عملکرد بالاتری از لحاظ تولید قند نسبت به رقم اکباتان داشتند،

بنابراین از بین ۲۰ هیبرید مورد بررسی و با توجه به نتایج ارزیابی مقاومت، پایداری و پتانسیل عملکرد در مناطق مختلف، سه هیبرید ۴، ۹ و ۱۶ که هم مقاومت و هم پتانسیل عملکرد بالاتری نسبت به رقم اکباتان داشتند، به عنوان هیبریدهای امید بخش مقاوم به بیماری ریزوکتونیا برای آزمون های تکمیلی و ورود به آزمایش های تعیین ارزش زراعی ارقام شناسایی شدند.

References

- Bolton, M. D., L. Panella, L. Campbell and M. Khan. 2010.** Temperature, moisture, and fungicide effects in managing *Rhizoctonia* root and crown rot of sugar beet. *Phytopathology*. 100: 689-697.
- Buhre, C., C. Kluth, K. Bürcky, B. Märlander and M. Varrelmann. 2009.** Integrated control of root and crown rot in sugar beet: combined effects of cultivar, crop rotation, and soil tillage. *Plant Dis*. 93: 155-161.
- Büttner, G., B. Pfähler and B. Märlander. 2004.** Greenhouse and field techniques for testing sugar beet for resistance to *Rhizoctonia* root and crown rot. *Plant Breeding*. 123 (2): 158-166.
- Ebrahimi Koulaee, H., S. B. Mahmoudi, J. Soltani, H. R. Ebrahimian and A. Pedram. 2009.** Development of diploid pollinators resistant to *Rhizoctonia*. Final Report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Ebrahimi Koulaee, H. and S. B. Mahmoudi. 2012.** Introduce of *Rhizoctonia* resistance from resistant into high yielding Otype lines of sugar beet. Final Report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Ebrahimi Koulaee, H. and J. Soltani. 2015.** Full sib selection of *rhizoctonia* resistant Otype lines of sugar beet in BC1/F2 generation. Final Report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Ebrahimi Koulaee, H., D. F. Taleghani, J. Soltani and K. Fotouhi. 2015.** Development of *Rhizoctonia* resistant diploid pollinators. Final report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Finlay, K. and G. Wilkinson. 1963.** The analysis of adaptation in a plant-breeding programme. *Crop Pasture Sci*. 14: 742-754.
- Harveson, R. M. 2006.** Identifying and distinguishing seedling and root rot diseases of sugar beets. Online. *Plant Health Progress* doi: 10.1094/PHP-2006-0915-01-DG.
- Harveson, R. M., G. L. Hein, J. A. Smith, R. G. Wilson and C. D. Yonts. 2002.** An integrated approach to cultivar evaluation and selection for improving sugar beet profitability: A successful case study for the Central High Plains. *Plant Dis*. 86: 192-204.
- Hecker, R. and E. Ruppel. 1976.** Polyploid and maternal effects on *Rhizoctonia* root rot resistance in sugarbeet. *Euphytica*. 25: 419-423.
- Holmquist, L. 2018.** *Rhizoctonia solani* and sugar beet responses, Genomic and molecular analysis. Doctoral thesis, Faculty of Natural Resources and Agricultural Sciences Department of Plant Biology, Swedish University of Agricultural Sciences. 52 p.
- Khorshid, A., A. Ghaemi, S. Darabi and S. Sadeghzadeh. 2015.** The evaluation sugar beet hybrids tolerance to *Rhizomania* and *Rhizoctonia* in different locations. Final Report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Kirk, W. W., P. S. Wharton, R. L. Schafer, P. Tumbalam, S. Poindexter, C. Guza, R. Fogg, T. Schlatter, J. Stewart, L. Hubbell and D. Ruppel. 2008.** Optimizing fungicide timing for the control of *Rhizoctonia* crown and root rot of sugar beet using soil temperature and plant growth stages. *Plant Dis*. 92:1091-1098.
- Kluth, C. and M. Verrelmann. 2010.** Maize genotype susceptibility to *Rhizoctonia solani* and its effect on

- sugar beet crop rotations. Crop Prot. 29: 230-238.
- Lopez-Cruz, M., J. Crossa, D. Bonnett, S. Dreisigacker, J. Poland, J. L. Jannink, R. P. Singh, E. Autrique and G. De los Campos. 2015.** Increased prediction accuracy in wheat breeding trials using a marker $\times$ environment interaction genomic selection model. Genes, Genomes, Genet. J. 5(4): 569-582.
- Mahmoudi, S. B., M. Mesbah, A. Alizadeh and H. Ebrahimi Koulaee. 2003.** Comparison of different methods for evaluation of resistance to *Rhizoctonia* root and crown rot in selected genotypes of sugar beet. Sugar beet. 19 (1): 1-22. (In Persian with English abstract).
- McGrath, J. M., L. E. Hanson and L. Panella. 2015.** Registration of SR98 sugarbeet germplasm with resistances to rhizoctonia seedling and crown and root rot diseases. J. Plant Regis. 9: 227-231.
- Mohammadian, R., M. R. Gaziere Nooshabadi, A. Ghaeme, Gh. Ashrafmansore and K. Fotouhi. 2016.** Determination of agronomy properties of sugar beet rhizomania resistant monogerm promising varieties. Final Report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Ohkura, M., G. S. Abawi, C. D. Smart and K. T. Hodge. 2009.** Diversity and aggressiveness of *Rhizoctonia solani* and *Rhizoctonia*-like fungi on vegetables in New York. Plant Dis. 93: 615-624.
- Orazizadeh, M. R., M. Ahmadi and A. Jalilian. 2016.** Crop production potential of monogerm commercial sugar beet varieties and promising cultivars under drought conditions. Final Report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Panella, L. 2005.** Root rots. in: Genetics and Breeding of Sugar Beet. Biancardi, E., L. G. Campbell, G. N. Skaracis, and M. de Biaggi, (Eds.) Science Publishers, Enfield, NH.
- Reckling, M., T. F. Dorling, K. Stein-Bachinher, R. Bloch and J. Bachnger. 2015.** Yield stability of grain legumes in an organically managed monitoring experiment. Aspect. App. Biol. 128: 57-62.
- Reinefeld, E., A. Emmerich, G. Baumgarten, C. Winner and U. Beiß. 1974.** Zur voraussage des melassezuckers aus rübenanalysen. Zucker. 27: 2-15.
- Ruppel, E. G., C. Schneider, R. Hecker and G. Hogaboam. 1979.** Creating epiphytotics of *Rhizoctonia* root rot and evaluating for resistance to *Rhizoctonia solani* in sugar beet field plots. Plant Dis. Report. 63: 518-522.
- Scholten, O. E., L.W. Panella, T. S. De Bock and W. Lange. 2001.** A greenhouse test for screening sugar beet (*Beta vulgaris*) for resistance to *Rhizoctonia solani*. Eur. J. Plant Pathol. 107: 161-166.
- Shahbazi, H. A. 2015.** Development and evaluation of sugar beet hybrids resistant to rhizomania and root rot diseases. Final Report, Sugar Beet Seed Institute. (In Persian with English abstract).
- Soltani Nezhad, S., S. B. Mahmoudi and R. Farrokhi Nezhad. 2007.** Characterization of sugar beet *Rhizoctonia* isolates in Iran. Sugar beet. 23 (2): 135-150. (In Persian with English abstract).
- Strausbaugh, C. A., I. A. Eujayl, L.W. Panella and L. E. Hanson. 2011.** Virulence, distribution and diversity of *Rhizoctonia solani* from sugar beet in Idaho and Oregon. Can. J. Plant Pathol. 33: 210-226.
- Windels, C. E., R.A. Kuznia and J. Call. 1997.** Characterization and pathogenicity of *Thanatephorus cucumeris* from sugar beet in Minnesota. Plant Dis. 81(3): 245-249.

Evaluation of yield potential and resistance to rhizoctonia (*Rhizoctonia solani*) diseases of new sugar beet (*Beta vulgaris* L.) hybrids

Ebrahimi Koulaei, H.¹, H. Mansouri², M. Aghaezadeh³, R. Mohammadian⁴, J. Soltani⁵, K. Fotouhi⁶ and M. Sharifi⁷

ABSTRACT

Ebrahimi Koulaei, H. H. Mansouri¹, M. Aghaezadeh, R. Mohammadian, J. Soltani, K. Fotouhi and M. Sharifi. 2019. Evaluation of yield potential and resistance to rhizoctonia (*Rhizoctonia solani*) disease of new sugar beet (*Beta vulgaris* L.) hybrids. *Iranian Journal of Crop Sciences*. 21(2): 173-187 (In Persian).

Rhizoctonia root rot disease is considered as one of the important diseases in sugar beet. Using resistant cultivars decreases production costs, especially application of fungicides and increases the efficiency in controlling of root rot disease. Therefore, growing of resistant cultivars is considered the best approach for disease control. To achieve this goal and to determine yield potential of new sugar beet hybrids resistant to Rhizoctonia root rot disease, 92 hybrids as well as susceptible and resistant cultivars were evaluated in two experiments in research field of Ekbatan station of Hamedan, Iran in 2016. Considering the experimental results and with respect to the average effect of pollinators and single crosses, 20 hybrids were selected and evaluated in Karaj, Hamedan, Ghazvin, Torbate Jam and Shiraz regions in 2017. Evaluation of hybrids in term of resistance to rhizoctonia was simultaneously performed under micro-plot conditions in Hamedan. In both years (2015 and 2016), the experiment was conducted in randomized complete block design with six replications. The results of resistance evaluation under micro-plot conditions revealed that five hybrids consisting; 9, 13, 16, 4 and 18 were more resistant than cv. Ekbatan for resistance to rhizoctonia root rot disease. Yield potential evaluation in different locations showed that new hybrids had desirable level of yield potential and most of them had no significant difference with cv. Ekbatan. Considering the results of resistance to rhizochtonia disease and yield potential evaluation, three hybrids no. 4 (SC(P.395*P.90)*P.165), no. 9 (SC(P.395*P.90)*P.121) and no. 16 (SC(P.395*P.23)*P.165) that were more resistance with higher yield potential in comparison with cv. Ekbatan were identified as promising hybrids for being evaluated in Value for Cultivation and Use (VCU) test.

Key word: Rhizoctonia, Root rot disease, Root yield, Sugar beet and Sugar yield.

Received: May 2018 Accepted: June, 2019

1. Researcher, Sugar Beet Research Department, Hamedan Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, AREEO, Hamedan, Iran
2. Assistant Prof., Sugar Beet Research Department, Hamedan Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, AREEO, Hamedan, Iran (Corresponding author) (Email: h.mansori@areeo.ac.ir)
3. Assistant Prof., Sugar Beet Seed Institute, AREEO, Karaj, Iran
4. Associate Prof., Sugar Beet Seed Institute, AREEO, Karaj, Iran
5. Researcher, Sugar Beet Research Department, Khorasan Razavi Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, AREEO, Mashhad, Iran
6. Assistant Prof., Sugar Beet Research Department, West Azarbaijan Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, AREEO, Urmia, Iran
7. Researcher, Sugar Beet Research Department, Fars Agricultural and Natural Resources Research and Education Center, AREEO, Shiraz, Iran